

ставя на тази измама. Тя сж прага на вѣчния животъ, значи — прага, края на всѣка илюзия. Гробътъ не изражава страхъ отъ смъртъта, а победа надъ смъртъта. Човѣкъ е толкова могщъ, щомъ може да заживѣе съ тази илюзия като съ единствена истина отсамъ смъртъта. Илюзията получава тамъ такава свѣтлина, че изгубва своя илюзоренъ видъ и става истина. Гробницитѣ не сж брѣга отъ кждето човѣкъ влиза въ долината на сълзитѣ, а паметникътъ, който той си е издигналъ като завоевател на живота. Човѣкъ побеждава смъртъта чрезъ смъртъта. Ето едно героично разрешение на тоя въпросъ. Ала тази победа, безсмъртието, не е извършена отвѣдъ живота, тоестъ, не е въ смъртъта на индивида и, въобще на човѣчеството, а отсамъ смъртъта, въ живота. Докато сжществува човѣкъ, ще сжществува безсмъртие. Гробницитѣ сжществуваатъ откакто сжществува човѣчеството, следователно, оттогава сжществува и безсмъртието. Въ това се корени героичното обосноваване: — споменътъ, който следъ себе си умрѣлиятъ оставя, живѣе въ насъ, живитѣ, които ще бждемъ следъ него. И колкото този споменъ е по-свѣтълъ, по-великъ въ своята морална стойность, толкова по-вече той живѣе и расте въ духа на поколенията. Той подканя насъ живитѣ къмъ още по-велики дѣла. Така паметъта на умрѣлия получава най-велико безсмъртие, своя все по-вече възрастващъ, вѣченъ животъ тукъ, отсамъ смъртъта, — средъ живото човѣчество. И ако смъртъта не би сжществувала, човѣкъ не би билъ безсмъртенъ: смъртъта е мѣрилото на неговитѣ достоинства. Гробницитѣ сж мълчаливитѣ сждници надъ умрѣлия.

Както виждаме, това разрешение на въпроса има въ основата си философията на Джамбатиста Вико. Наистина, има нѣщо небожествено, нехристиянско дори; то съдържа известна класическа гордость. Историчното развитие на свѣта, духътъ, който е най-великия фактъ, живѣе, творейки се, въ поколенията. Действителността е материята, преобърната въ духъ, практичната дейность на духа, станалъ лирично отношение къмъ свѣта — споменъ, който както феникса, вѣчно умира и вѣчно живѣе. Така Фосколо, който пръвъ открива Вико, докосва смъртъта. Въ тази своя горда мисль, въ това желание да се издигне надъ живота и отвждъ житейскитѣ вълнения и да ги подчини на себе си чрезъ вѣрата и чрезъ илюзията, като неинъ изворъ и центъръ, лежи откровението на Поета. И това откровение прозвучава въ дивнитѣ стихове на посланието „Гробницитѣ“.

Извънъ философскитѣ проблеми, утилитаризма на Хобса и идеализаторския рационализъмъ на Русо, Фосколо достига до такава възможване благодарение чувствения си темпераментъ.